

Hemşirelik Son Sınıf Öğrencilerinin İletişim Becerileri ve Sürekli Kaygı Durumları

Communication Skills and Trait Anxiety of Senior Nursing Students

Nihan ALTAN SARIKAYA¹, Merve AKÇAM²

ÖZ

Hemşirelerin meslekte sürekli kaygı durumunu deneyimlemesinin ekip içi, hasta ve bakım verenlerle iletişimsel problem yaşamalarına ve hataların oluşmasına sebebiyet verebileceği öngörülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada hemşirelik son sınıf öğrencilerinin iletişim becerileri ile sürekli kaygı durumlarının ve aralarındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Tanımlayıcı olan bu çalışmanın evrenini bir devlet üniversitesinin hemşirelik bölümünün son sınıfında okuyan ve araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmanın verileri "Kişisel bilgi formu", "İletişim Yeterlilik Ölçeği" ve "Sürekli Kaygı Envanteri" kullanılarak yüz yüze görüşme yöntemiyle toplanmıştır. Verilerin analizinde, aritmetik ortalama, standart sapma, ortanca, mod, yüzde, frekans, ve Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin iletişim yeterlilikleri ile sürekli kaygı durumlarının orta seviyenin üzerinde olduğu ve öğrencilerin iletişim yeterliliği arttıkça sürekli kaygı düzeylerinin azaldığı saptanmıştır ($p < 0,05$). Öğrencilerin iletişim yeterliklerini geliştirecek yenilikçi uygulamaların müfredat ve program içeriğine eklenmesinin gerekliliği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İletişim becerisi, Öğrenci hemşire, Sürekli kaygı düzeyi

ABSTRACT

It is predicted that nurses' experience of constant anxiety in the profession may cause communication problems and errors in the team, with patients and caregivers. Therefore, in this study, it was aimed to determine the communication skills of senior nursing students and their trait anxiety and the relationship between them. The universe of this descriptive study consisted of students studying in the last year of the nursing department of a state university and agreeing to participate in the study. The data of the research were collected by face-to-face interview method using "Personal Information Form", "Communication Competence Scale" and "Trait Anxiety Inventory". In analyzing the data, arithmetic mean, standard deviation, median, mode, percentage, frequency and Spearman correlation analysis was used. It was found that the communication competencies and trait anxiety levels of the students participating in the study were above the medium level and as the communication competence of the students increased, their trait anxiety levels decreased ($p < 0.05$). It is suggested that innovative practices that will improve students' communication competencies should be added to the curriculum and program content.

Keywords: Communication skills, Student nurse, Trait anxiety level

Araştırma için TÜTF-BAEK2019/209-08/18 karar numarası ile etik kurul izni alınmıştır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Nihan ALTAN SARIKAYA, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, nihanaltan85@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3678-6186

² Hemşire, Merve AKÇAM, Hemşire, Uzunköprü Devlet Hastanesi, merve__akcam@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-6939-7235

İletişim / Corresponding Author: Nihan ALTAN SARIKAYA
e-posta/e-mail: nihanaltan85@gmail.com

Geliş Tarihi / Received: 14.09.2020
Kabul Tarihi / Accepted: 10.05.2021

GİRİŞ

Hemşirelik mesleğinde hastanın gereksinimlerini doğru tanımlayabilme ve kısa sürede hastaların sorunlarını belirleyerek daha etkin çözüme ulaştırabilmede hemşirelerin iletişim yeterlilikleri son derece önemlidir. İletişim hasta ile hemşire arasında tedavi edici ilişkinin başlatılmasında, geliştirilmesinde ve bakım kalitesinin artırılmasında kuvvetli bir araç olarak görülmektedir.^{1,2} İletişim hataları, hastaların yanlışlıkla zarar görmesinin son derece yaygın bir nedenidir. Etkili iletişim kurmanın çoğu zaman duruma veya kişiliğe bağlı olduğu göz ardı edilmemelidir.³ Yoğun duygusal tepkiler yaşayan hastalarla temasta olan hemşirelerin iletişim becerilerinin geliştirilmesinin gerektiği düşünülmektedir. Bu nedenle günümüzde hemşirelik eğitiminin en önemli program çıktılarında biri öğrencilerin etkili iletişim becerilerinin geliştirilmesidir.⁴

Yapılan çalışmalar incelendiğinde hemşirelik performansını etkileyen en etkili faktörün iletişim yeterliliği olduğu ve hemşirelik öğrencilerinin en fazla iletişim konusunda yardıma ihtiyaç duydukları, iletişim becerilerinin geliştirilmesine ihtiyaç olduğu görülmektedir.⁵⁻⁸

Kaygı son derece zorlayıcı ve karmaşık duygulardan biridir. Kaygı birey üzerinde hoş gitmeyen etkiler oluşturan, bireyler tarafından tehlikeli ya da tehdit edici olarak algılanan ve çevresel uyaranlara bağlı olarak gelişen bir ruh hali olarak tanımlanmaktadır.⁹ Hastane, stresin ve kaygının çok fazla deneyimlendiği çalışma ortamlarından biridir. Nitekim birçok hemşirede mesleğinin bir sonucu olarak kaygı bozukluklarını

deneyimlemektedir.^{10,11} Profesyonel olarak çalışan hemşireler gibi hemşirelik öğrencilerinin de klinik deneyimleri sırasında çok çeşitli nedenlerle kaygıyı deneyimledikleri görülmektedir. Sancar ve arkadaşlarının (2018) son sınıf hemşirelik öğrencileriyle yaptıkları çalışmada hasta bakımı sırasında ruh sağlığı olumsuz etkilenen öğrencilerde sürekli kaygı puanlarının yükseldiği, Ramritu ve Barnard (2001) yeni mezun hemşirelerin klinik deneyimlerinde uzmanlık eksikliğinin kaygıya sebep olduğunu belirtmiştir.^{7,12}

Kısa zaman sonra mesleğe başlayacak hemşirelerin meslekte hasta, aile, ekip içi iletişim problemlerinin sürekli kaygıyı yükselterek hataların oluşumuna sebebiyet verebileceği aynı zamanda sürekli kaygısı bulunan hemşirelerin de duygu düşünce ve davranışlarındaki değişimlerinin iletişim becerilerini olumsuz yönde etkileyeceği öngörülmektedir.

Bu bağlamda bu araştırma, hemşirelik son sınıf öğrencilerinin iletişim becerileri ile sürekli kaygı durumlarının ve aralarındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmada aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

1. Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin iletişim becerileri ile sürekli kaygı düzeyleri nedir?

2. Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin iletişim becerileri ile sürekli kaygı düzeyleri arasında ilişki var mıdır?

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Tipi

Araştırma tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, 2019-2020 eğitim öğretim yılında bir devlet üniversitesinin son sınıf hemşirelik bölümünde öğrenim gören

140 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada, örneklem seçimine gidilmeden, araştırmaya dahil edilme kriterlerine (2019-2020 eğitim-öğretim yılında hemşirelik bölümü son sınıfa kayıtlı öğrenci olmak, araştırmaya katılmaya gönüllü olmak) uygun 113 öğrenci araştırmanın örneklemi oluşturmuştur.

Araştırmanın örnekleme evrenin %80,71'ini temsil etmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Helsinki Bildirgesi göz önünde bulundurularak, çalışmada kullanılan ölçekler için ölçek sahiplerinden kullanım izni, araştırmaya başlamadan önce bir devlet üniversitesinin Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul'undan 13.05.2019 tarihinde 209-08/18 karar numarası ile etik kurul izni ve E.453158 sayılı kurumsal izin alınmıştır. Çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğrenciler çalışma hakkında bilgilendirilerek onamları alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmaya katılan tüm öğrencilere Kişisel Bilgi Formu, İletişim Yeterlilik Ölçeği ve Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri uygulanmıştır.

Anket Formu

Araştırmacılar tarafından oluşturulan bilgi formunda öğrencilerin kişisel özelliklerini içeren (yaş, cinsiyet, alttan ders bulunma durumu, günlük yaşamda kaygı yaşama durumu ve iletişimde sıkıntı yaşama durumu) toplamda 5 soru bulunmaktadır.

İletişim Yeterlilik Ölçeği

Bireylerin genel anlamda iletişim becerilerini ölçmeyi amaçlayan bu ölçek, 1977 yılında Wiemann tarafından geliştirilmiş ve 2017 yılında Koca ve Erigüç tarafından Türkçe'ye uyarlanması yapılmıştır.^{13,14} 30 maddeden oluşan ölçeğin Sosyal Davranış Yeterliliği, İletişimde Bireysel Yönler, Empati Yeterliliği, Uyum Yeterliliği, Duyarlılık Yeterliliği, İletişim Teşvik Yeterliliği, İnsan İlişkileri ve Dinleme Yeterliliği olmak üzere 8 alt boyutu bulunmaktadır. Ölçekte 4, 8, 11, 28. maddeler tersten puanlanmaktadır. Ölçeğin puanları arttıkça iletişim yeterliliği artmaktadır. Ölçeğin cronbach alpha güvenirlik katsayısı 0,868 iken çalışmada cronbach alpha güvenirlik katsayısı 0,80 olarak bulunmuştur.

Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri

Bireylerin kaygı seviyelerini tek tek (durumluk, sürekli) saptamak amacıyla Spielberger ve arkadaşları (1970)'nin geliştirdiği, Öner ve Le Compte (1983)'nin Türkçe'ye uyarladığı, kısa ifadelerden meydana gelen öz değerlendirme anketidir.^{15,16} Durumluk ve Sürekli Kaygı olarak iki alt başlıkta toplamda 40 madde bulunmaktadır. Sürekli Kaygı Ölçeği, bireyin kaygı yaşantısına yatkınlığını belirlemektedir. Dörtlü likert tipinde 20 sorudan oluşan ölçekte 1, 6, 7, 10, 13, 16, 19. maddeler ters maddelerdir. Bu ölçekte en düşük 20 en yüksek 80 puan alınabilmektedir. Yüksek puan yüksek kaygı seviyesini gösterirken, düşük puan kaygı seviyesinin az olduğunu belirtmektedir. Ölçeğin iç tutarlılığı 0,83 ila 0,87 arasındayken, çalışmada 0,78 olarak bulunmuştur.

Araştırmanın verileri, öğrencilere araştırma hakkında bilgi verildikten sonra onamları alınarak, sınıf ortamında anketler kullanılarak toplanmıştır. Ölçeklerin doldurulması ortalama 15 dakika sürmüştür. Anlaşılmayan noktalarda yönlendirme yapılmaksızın açıklamada bulunulmuştur.

Verilerin Analizi

Çalışmadaki veriler IBM SPSS (Statistical Package for Social Science for Windows) 22,0 yazılım programıyla değerlendirilmiştir. Ölçeklerin geçerlik ve güvenirliğinde iç tutarlılık için Cronbach alfa analizi, öğrencilerin kişisel bilgilerinin dağılımlarını saptamada nominal ve ordinal değişkenler için frekans, yüzde, minimum, maksimum, ortalama, standart sapma kullanılmıştır. Ölçeklerin alt boyutlarının dağılımlarının normal olup olmadığını belirlemede Kolmogorov-Smirnov testi uygulandı. Ölçekler ve alt boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemede ortanca değerler, Spearman korelasyonu kullanılmıştır. Ölçeklerin katsayılarının değerlendirilmesinde 0,00-0,25 çok zayıf, 0,26-0,49 zayıf, 0,50-0,69 orta düzeyde, 0,70-0,89 yüksek ve 0,90-1,00 arası ise çok yüksek ilişki olarak değerlendirmeye alınmıştır.¹⁷ Çalışmanın bulgularında anlamlılık sınırı 0,05 olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Kısıtlılıkları

Araştırmanın örnekleminin bir üniversitenin son sınıf hemşirelik öğrencileri

ile sınırlı tutulması çalışma sonuçlarının genellenmesine kısıtlılık oluşturmaktadır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Öğrencilerin yaş ortalaması $22,33\pm 1,41$, %80,5'i kadın, %79,6'sının alttan herhangi bir dersi bulunmamaktadır. Öğrencilerin %47,8'i sürekli kaygı yaşadığını, %67,3'ü ise iletişimde sıkıntı yaşadığını belirtmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri

Değişkenler	Ort±SS	
Yaş	$22,33\pm 1,41$ (min:20, max:29)	
	Sayı	%
Cinsiyet		
Kadın	91	80,5
Erkek	22	19,5
Alttan ders bulunma durumu		
Evet	23	20,4
Hayır	90	79,6
Kaygı yaşama durumu		
Evet	54	47,8
Hayır	59	52,2
İletişimde sıkıntı yaşama durumu		
Herzaman	8	7,1
Ara sıra	68	60,2
Hiç	37	32,7

Ort: Ortalama, SS: Standart Sapma, %: Yüzde

Tablo 2'de öğrencilerin sürekli kaygı envanteri ve iletişim yeterlilik ölçeği alt boyut puan ortalamalarının dağılımı verilmiştir.

Öğrencilerin Sürekli Kaygı Envanteri toplam puan ortalaması $44,26\pm 7,10$ ortanca değeri 45,00 olarak saptanmıştır. Bu çalışmada öğrencilerin sürekli kaygı puan ortalamalarının orta seviyenin üzerinde

olduğu görülmüştür. Benzer olarak son sınıf hemşirelik öğrencilerinde sürekli kaygı düzeylerini belirleyen çalışmalar değerlendirildiğinde Sevinç ve Özdemir (2017) $47,86\pm 7,76$; Lafçı ve Öztunç (2015) $49,44\pm 7,40$ benzerlik gösterdiği aynı zamanda son sınıfa doğru sürekli kaygı puanlarında artış olduğu görülmüştür. Bu sonucun, öğrencilerin kısa bir süre sonra çalışma yaşamına girecek olmalarıyla ilişkilendirilebilir.¹⁸⁻²⁰

Öğrencilerin İletişim Yeterlilik Ölçeği toplam puan ortalaması $105,90\pm 8,82$, ortanca değeri 106,00 Çalışmada öğrencilerin iletişim yeterlilik düzeylerinin orta seviyenin üzerinde olduğu söylenebilir.

Bingöl ve Demir (2011), Kıssal, Kaya ve Koç (2016), Santos ve arkadaşları (2019), hemşirelik öğrencilerinin kişilerarası iletişim yeterliklerinde sınıf düzeyleri arttıkça ilk yıla göre iletişim yeterliklerinde istatistiksel olarak anlamlı bir değişme olmadığını belirlemiştir.²¹⁻²³ Koca ve Erigüç (2019) sağlık çalışanlarının iletişim yeterliliği üzerine yaptıkları çalışmada, hemşirelerin genel iletişim toplam puanın çalışmamızdan daha yüksek olduğunu saptamışlardır.²⁴ Bu sonuca göre iletişim yeterliliğinin sınıf düzeyine göre yükselmediği kısacası yaşam boyu öğrenmeyle ve zorlu hasta, ekip içi çalışma gibi deneyimlerin artmasıyla yeterliliğin yükseleceği düşünülmektedir.

Tablo 2. Hemşirelik Öğrencilerinin Sürekli Kaygı Envanteri ve İletişim Yeterlilik Ölçeği Alt Boyut Puan Ortalamalarının Dağılımı

	Medyan (Q1-Q3)	Mod	Ort.±SS	Ölçekten Puanı
Sürekli Kaygı Envanteri Toplam	45,00 (38,00-48,50)	47,00	44,26±7,10	20-80
İletişim Yeterlilik Ölçeği Toplam	106,00 (101,00-110,00)	104,0	105,90±8,82	30-150
Sosyal Davranış Yeterliliği	15,00 (12,00-16,00)	15,00	14,38±2,78	1-20
İletişimde Bireysel Yönler	22,00 (20,00-23,00)	22,00	19,52±2,39	1-30
Empati Yeterliliği	14,00 (13,00-15,00)	14,00	13,75±1,51	1-20
Uyum Yeterliliği	12,00 (12,00-14,00)	12,00	12,49±1,66	1-15
Duyarlılık Yeterliliği	12,00 (11,00-13,00)	12,00	11,53±1,63	1-15
İletişim Teşvik Yeterliliği	14,00 (13,00-15,00)	14,00	12,76±1,78	1-20
İnsan İlişkileri	11,00 (10,00-12,00)	11,00	11,15±1,25	1-15
Dinleme Yeterliliği	10,00 (10,00-11,00)	10,00	10,10±1,26	1-15

Çalışmada iletişim yeterlilik alt boyut puan ortalamaları değerlendirildiğinde bireysel yön alt boyut puan ortalamasının sosyal davranış, empati, uyum, duyarlılık, iletişim teşvik, insan ilişkileri ve dinleme yeterlikleri puan ortalamalarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. En düşük puan ortalamasının ise dinleme yeterliliği olduğu belirlenmiştir. Çalışma sonucuyla uyumlu olarak Koca ve Erigüç (2019) hemşirelerin bireysel yönlerinin iletişim yeterlilik ölçeğinin diğer alt boyutlarına göre daha yüksek olduğunu saptamıştır.²⁴ Bu sonuç hemşirelerin güven verici bir etkileşim kurabilme gibi bireysel yönlerinin yüksek olduğunu göstermiştir. Çalışmada

öğrencilerin alt boyutlar arasında en düşük puanın dinleme yeterliliği olduğu bulunmuş olmasına rağmen dinleme yeterliliğinden alınan puanın ortalamasının üzerinde olduğu görülmüştür. Ofşin (2019) çalışan hemşirelerin dinleme becerilerinin ortalamasının üzerinde olduğunu saptamıştır.²⁵ Çalışma bulgusuna paralellik göstermektedir. Hemşirelik eğitim programında kendini tanıma, empati, etkin dinleme, girişkenlik gibi konulara ayrıntılı yer verilmiş olması hemşirelerde yeterli, bilgi ve beceriye dönüşmesine katkıda bulunduğu söylenebilir.

Tablo 3'de öğrencilerin sürekli kaygı ölçeği ile iletişim yeterlilik ölçeğine ilişkin korelasyon değerlerinin dağılımı verilmiştir.

Tablo 3. Sürekli Kaygı ve İletişim Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki Korelasyon

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Sosyal Davranış	1									
İletişimde	,577	1								
Bireysel Yön			1							
Empati	,284	,397		1						
Uyum	,433	,413	,375		1					
Duyarlılık	,590	,534	,358	,610		1				
İletişim Teşvik	,279	,386	,197	,241	,273		1			
İnsan İlişkileri	,181	,198	,173	,301	,130	,181		1		
Dinleme	,108	,251	,227	,394	,249	,190	,207		1	
Genel İletişim	,738**	,789**	,537**	,657**	,769**	,380**	,208**	,380**		1
Sürekli Kaygı	-,470**	-,213*	-	-,440**	-,454**	-,077*	-,270*	-,099*	-,390**	
				,269**						

* $p < 0,05$; ** $p < 0,001$

Çalışmaya katılan öğrencilerin sürekli kaygı düzeyleri ile sosyal davranış, uyum, duyarlılık alt boyutları ve iletişim yeterliliği ölçeği toplam puanı arasında negatif zayıf bir ilişki olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin bireysel yön, empati, iletişim teşvik, insan ilişkileri ve dinleme alt boyutu ile toplam sürekli kaygı puanı arasında çok zayıf negatif

bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin iletişim becerileri arttıkça sürekli kaygı durumları azalmaktadır. Hemşirelerin sürekli kaygı durumlarına kişisel özellikleriyle birlikte iş stresi gibi çeşitli faktörlerde sebep olmaktadır. Lee ve arkadaşları (2013) klinik hemşirelerinin iletişim yeterlilikleri ile iş stresi arasında ilişki olduğunu ve iletişim

yeterliliği arttıkça stresin azaldığı belirtilmiştir.²⁶ Deffner ve Well (2005) hemşirelerin ölüm kaygısı düzeyinin, hasta ve ailesiyle ölüm konusunda iletişim kurarken rahatlık düzeyi ile istatistiksel

olarak anlamlı ters bir ilişki olduğunu saptamıştır.²⁷ Yapılan araştırmalarla benzerlik göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak çalışmaya katılan öğrencilerin iletişim yeterlilikleri ile sürekli kaygı durumlarının orta seviyenin üzerinde olduğu ve öğrencilerin iletişim yeterliliği arttıkça sürekli kaygı düzeylerinin azaldığı saptanmıştır. İletişim becerileri yüksek, sürekli kaygı düzeyleri düşük olan hemşirelerin hastaların duygu ve düşüncelerini ifade edebilen, değişime açık olan, etkin dinleyip empati kurabilen, kişilerarası ilişkileri kuvvetli olan kısacası

iletişim yeterliliğine sahip olan hemşirelerin sürekli kaygı düzeylerinin azalacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin iletişim yeterliklerini geliştirecek video-akran temelli simülasyon uygulamaları, üç boyutlu avatar yazılım programlarıyla ders içeriklerinde standart hasta kullanma gibi yenilikçi uygulamaların müfredat ve program içeriğine eklenmesinin gerekliliği önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Özcan, H. (2012). "Hemşirelerin Empatik Eğilim ve Empatik Becerileri: Gümüşhane Örneği". Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 1, 60-68.
2. Akgün Şahin, Z. ve Kardaş Özdemir, F. (2015). "Hemşirelerin İletişim ve Empati Beceri Düzeylerinin Belirlenmesi". Jaren, 1 (1), 1-7. doi: 10.5222/jaren.2015.001
3. Leonard, M, Graham, S. and Bonacum, D. (2004). "The Human Factor: The Critical Importance of Effective Teamwork and Communication in Providing Safe Care". BMJ Quality & Safety, 13 (1), i85-i90. doi: 10.1136/qhc.13.suppl_1.i85
4. HEPDAK (2020). Özdeğerlendirme Raporu Hazırlama Klavuzu, Hemşirelik lisans program çıktıları. https://www.hepdak.org.tr/doc/b4_v5.doc.
5. Son, Y.J, Lee, Y.A, Sim, K.N, Kong, S.S. and Park, Y.S. (2013). "Influence of Communication Competence and Burnout on Nursing Performance of Intensive Care Units Nurses". Journal of Korean Academy of Fundamentals of Nursing, 20 (3), 278-288. doi:10.5762/KAIS.2016.17.10.236
6. Shafakhah, M, Zarshenas, L, Sharif, F. and Sarvestani, R.S. (2015). "Evaluation of Nursing Students' Communication Abilities in Clinical Courses in Hospitals". Global Journal of Health Science, 7 (4), 323-328. doi:10.5539/gjhs.v7n4p323
7. Sancar, B, Yalcin, A.S. ve Acikgoz, I. (2018). "An Examination of Anxiety Levels of Nursing Students Caring For Patients in Terminal Period". Pakistan Journal of Medical Sciences, 34 (1), 94-99. doi: 10.12669/pjms.341.14285
8. Acar, G. ve Buldukoğlu, K. (2016). "Öğrencilerin Hastalarla İletişimde Karşılaştıkları Güçlükler ve Zor Hasta Algıları". Journal of Psychiatric Nursing, 7 (1), 7-12. doi: 10.5505/phd.2016.20592
9. Eysenck, M.W. (2014). Anxiety and Cognition: A Unified Theory. Psychology Press.
10. Cheung, T. and Yip, P.S. (2015). "Depression, Anxiety and Symptoms of Stress Among Hong Kong Nurses: A Cross-Sectional Study". International Journal of Environmental Research and Public Health, 12 (9), 11072-11100. doi: 10.3390/ijerph120911072.
11. Gorgich, E.A.C, Zare, S, Ghoreishinia, G, Barfroshan, S, Arbabisarjou, A. and Yoosefian, N. (2017). "Job Stress and Mental Health Among Nursing Staff of Educational Hospitals in South East Iran". Thrita, 6 (1), 1-6. doi: 10.5812/thrita.45421.
12. Ramritu, P.L. and Barnard, A. (2001). "New Nurse Graduates' Understanding of Competence". International Nursing Review, 48 (1), 47-57. doi: 10.1046/j.1466-7657.2001.00048.x.
13. Wiemann, J.M. (1977). "Explication and Test of a Model of Communicative Competence". Human Communication Research, 3, 195-213.
14. Koca, G.Ş. ve Erigüç, G. (2017). "İletişim Yeterlilik Ölçeği' nin Geçerlik ve Güvenilirliği". Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 13 (4), 789-799. doi:10.17130/ijmeh.2017.433408
15. Spielberger, Charles D, Gorsuch, Richard L. and Lushene, Robert, E. (1970). Manual for the State-Trait Anxiety Inventory, Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
16. Öner, N. ve Le Compte, A. (1983). Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
17. Erdoğan, S, Nahcivan, N. ve Esin, M.N. (Eds.). (2014). Hemşirelikte Araştırma: Süreç, Uygulama ve Kritik. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.
18. Sevinç, S. ve Özdemir, S. (2017). "Hemşirelik Öğrencilerinin Kaygı ve Umutsuzluk İlişkisi: Kilis Örneği". Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi, 19 (2), 14-24.
19. Lafçı, D. ve Öztunç, G. (2015). "Hemşirelik Öğrencilerinin Zaman Yönetimi Becerileri ile Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki". Gaziantep Med J, 2 (3), 164-171.

20. García-González, J, Ruqiong, W, Alarcon-Rodriguez, R, Requena-Mullor, M, Ding, C. and Wentura-Miranda, M. I. (2021). "Analysis of Anxiety Levels of Nursing Students Because of e-Learning during the COVID-19 Pandemic". *Healthcare*, 9 (3), 252. doi:10.3390/healthcare9030252
21. Bingöl, G. ve Demir, A. (2011). "Amasya Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerileri". *Göztepe Tıp Dergisi*, 26, 152-159. doi: 10.5222/J.GOZTEPETRH.2011.15
22. Kıssal, A, Kaya, M. ve Koç, M. (2016). "Hemşirelik ile Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Beceri Düzeyleri ve Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi". *ACU Sağlık Bilimleri Dergisi*, 134-141.
23. Santos, J.L.G.D, Copelli, F.H.D.S, Balsanelli, A.P, Sarat, C.N.F, Menegaz, J.D.C, Trotte, L.A.C, and Soder, R.M. (2019). "Interpersonal Communication Competence Among Nursing Students". *Revista Latino-Americana de Enfermagem*, 27, 1-8. doi: 10.1590/1518-8345.3226.3207
24. Koca, G.Ş. ve Erigüç, G. (2019). "The Effects of Communication Skills Levels of Health Professionals on The Dimensions of The Johari Window Model". *International Journal of Healthcare Management*, 1-13. doi: 10.1080/20479700.2019.1596393
25. Ofşin, O. (2019). *Hemşirelerin Dinleme ve Problem Çözme Becerileri*. Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
26. Lee, A.K, Yeo, J.Y, Jung, S. and Byun, S.S. (2013). "Relations on Communication Competence, Job-Stress And Job-Satisfaction of Clinical Nurse". *The Journal of the Korea Contents Association*, 13 (12), 299-308. doi: 10.5392/JKCA.2013.13.12.299
27. Deffner, J. M. and Bell, S.K. (2005). "Nurses' Death Anxiety, Comfort level during Communication with Patients and Families Regarding Death and Exposure to Communication Education: A Quantitative Study". *Journal for Nurses in Professional Development*, 21 (1), 19-23. doi: 10.1097/00124645-200501000-00005.